

Braziliyanın Milli Günü münasibətilə

Azərbaycan-Braziliya əməkdaşlığı genişlənir

Bu gün Braziliya dedikdə, ilk önce yaşlı nəslin gözləri qarşısında Edson Arentes du Nasimento adlı, "Pele" ləqəbi ilə tanınan əfsanəvi futbolçu canlanır. Lakin bu diyar eyni zamanda yaxşı inkişaf etmiş kənd təsərrüfatı, dağ-mədən sənayesi, istehsal və xidmət bölməsinə malik olan bir ölkədir. Onun iqtisadiyyatı bütün digər Latın Amerikasına ölkələrinin iqtisadiyyatından üstündür və o, dünya bazarında öz iştirakını günü-gündən genişləndirməkdədir.

Xatırladaq ki, 2003-cü ildən etibarən özünün makroiqtisadi sabitliyini müntəzəm olaraq yaxşılaşdıraraq bu dövlət xeyli miqdarda qızıl-valyuta ehtiyatları yaratmış və xarici borclarının miqdarını azaltmışdır. Hazırda bu ölkədə hər il təqribən 80 ton qızıl hasil edilir.

Son on ilə nəzər yetirsək görərik ki, hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi və maliyyə islahatları sayəsində Braziliya 2008-ci ildən başlayaraq əsl xarici kreditora çevrilmişdi. Hətta dünyanın iki reyting agentliyi Braziliya iqtisadiyyatını investisiya statusuna layiq görmüşdür. Lakin bu dövrdə rekord artımdan sonra global maliyyə böhranının başlanması həmin ilin sentyabrında ölkə iqtisadiyyatına təsirsiz ötürmədi. Nəticədə ölkə iqtisadiyyatı yarım ilə yaxın tənəzzül dövrünü yaşamaqlı oldu. Çünki, dünyada Braziliya mallarına tələbat aşağı düşmüşdü və xarici kreditlərin verilməsi azalmışdı.

Ancaq Braziliya inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında tez bir zamanda öz iqtisadiyyatını bərpa etməyə başlayan ilk dövlətlərdən biri oldu. Tezliklə sərmayədarların tələbatı və etimadı bərpa olundu. Nəticədə ümumi daxili məhsulun artım sürətində müsbət irəliləyiş baş verdi. Təbii ki, dünya bazarına çıxarılan ixracat mallarının bərpa edilməsi iqtisadi artıma əlverişli təsir göstərdi.

Hazırda sabit iqtisadi artım və yüksək faiz dərəcələri bu ölkənin iqtisadiyyatını xarici sərmayədarlar üçün cəlbedici etmişdir. Ölkəyə xarici kapitalın böyük axını yerli valyuta kursunun da sürətli artımına kömək etdi. Bu amil isə hökuməti vadar etdi ki, bəzi xarici investisiyalar üzərindəki vergiləri yüksəlsin.

Son illər Braziliya inkişaf etməkdə olan dünyanın başlıca ölkələrindən birinə çevrilmişdir. O, ümumi daxili məhsulun həcminə görə Latın Amerikasına ölkələri arasında birinci yeri tutur. Sənaye istehsalının həcminə görə isə dünyanın ən böyük 10 ölkəsi sırasına daxildir. Braziliyanın sürətli inkişafına və zəngin xammal bazasına baxmayaraq, ümumi daxili məhsulda hələlik bu sahənin payı azdır. Ölkədə apatit və dəmir filizi, həmçinin qızıl, gümüş, qalay, almaz və asbest hasilatı güclü inkişaf etmişdir. Dəmir filizi sənayesi xeyli dərəcədə ixracat sifarişləri üçün işləyir. Ölkədə 40 növdən çox faydalı qazıntı çıxarılır. Hər il 200 milyon tondan çox dəmir filizi hasil olunur. Onun

təqribən 40 faizi xarici ölkələrə ixrac olunur. Braziliya boksit hasilatı üzrə dünyada ilk yerlərdən birini tutur. Sink, mis və nikelin hasilatı daxili bazarın ehtiyaclarını ödəyir. Ölkədə həm də bir sıra strateji xammal ehtiyatları tədarük olunur.

Yerli neft yataqları bu yanacağa olan tələbatın yarıya qədərini təmin edir. Buna görə də hökumət onu idxal etməli olur. Belə ki, ölkənin illik neft istehlakı 75 milyon ton təşkil edir.

Ölkədə işçi qüvvəsinin 20 faizi kənd təsərrüfatı sahəsində fəaliyyət göstərir. Belə ki, kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracı üzrə Braziliya dünyada üçüncü yeri tutur. Dünya üzrə bu məhsulun ixracatında onun payı 6,1 faiz təşkil edir. Bu ölkə həm də geniş plantasiyalarda becərilən bir sıra kənd təsərrüfatı məhsullarının - kofe, şəkər qamışı, soya, qarğıdalı, kakao, banan və s. ənənəvi istehsalçısı və ixracatçısıdır. İqtisadiyyatda həmçinin təbii kauçuk yığım, qoz və dərman bitkiləri tədarükü də böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan müstəqillik əldə edəndən sonra özünün xarici siyasətini milli maraqlar əsasında qurmağa başladı. Yaxın-uzaq ölkələrlə həyatın müxtəlif sahələrində sıx əlaqələr yaratdı. Yeni şəraitdə iqtisadi infrastrukturun yaradılması üçün müasir texnologiyalar, təcrübələr, zəruri avadanlıqlar və xammal ehtiyatları tələb olunurdu. Bununla əlaqədar olaraq inkişaf etməkdə olan ölkələrlə əməkdaşlığın genişləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Bu mənada Latın Amerikasında ən böyük dövlət olan, dünya iqtisadiyyatında özünəməxsus yer tutan Braziliya Federativ Respublikası ilə münasibətlərin qurulması və inkişaf etdirilməsi Azərbaycan dövlətinin xarici siyasət kursunun qarşısında duran önəmli vəzifələrdən biri idi.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra Braziliya onu ilk tanıyan ölkələr arasında oldu. 1991-ci il dekabrın 26-da Braziliya Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini rəsmən tanıdı. 1993-ci il oktyabrın 21-də iki ölkə arasında diplomatik əlaqələr quruldu. 2012-ci il mayın 9-da Braziliya Federativ Respublikasının Azərbaycan Respublikasında səfirliyi təsis edildi.

İki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurul-

ması qarşılıqlı siyasi münasibətlərin yüksəlməklə inkişafına müsbət təsir göstərdi. Təsədüfi deyil ki, dəfələrlə beynəlxalq arena və forumlarda ölkələrimiz bir-birinin mövqeyini dəstəkləmişdir. Braziliya Federativ Respublikası Milli Konqresinin Deputatlar Palatasında Ermənistanın işğalçılıq siyasətini pisləyən bəyanat da qəbul edilmişdir. 2017-ci ildə Braziliyanın xarici əlaqələr naziri Aloysio Nunesin Azərbaycana rəsmi səfəri zamanı bir sıra önəmli görüşlər keçirildi. O çıxışında bildirmişdi ki, "Braziliya sülhsevər dövlətdir və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir".

Digər tərəfdən iki ölkə arasında siyasi əlaqələrin normal məcrada inkişaf etməsi həyatın müxtəlif sahələrində əlaqələrin inkişafına təkan verdi. Təsədüfi deyil ki, hazırda iki ölkə arasında həm də iqtisadi, ticarət, humanitar, mədəniyyət, təhsil və idman sahələrində əməkdaşlıq genişlənir. Bu işdə hər iki ölkənin qanunverici orqanlarının rolu durmadan artır. Bu mənada Azərbaycan-Braziliya əməkdaşlığının inkişafında həm də parlamentlararası əlaqələr mühüm rol oynayır. 2012-ci ildə AR Milli Məclisində Azərbaycan-Braziliya Parlamentlararası əlaqələr üzrə işçi qrupu yaradıldı. Bunun ardınca 2013-cü ilin sentyabrında Braziliya Deputatlar Palatasında, 2014-cü ilin aprelində isə Braziliya Senatında Braziliya-Azərbaycan dostluq qrupları rəsmən yaradılmış oldu.

Son zamanlar Azərbaycanın xarici iqtisadi əlaqələrinin yüksək səviyyədə olduğunu nəzərə alan Braziliya tərəfi onun iqtisadi potensialına ciddi maraq göstərir. Öz növbəsində Latın Amerikasına regionunda böyük sənaye potensialına malik olan Braziliya ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın bir çox istiqamətlər üzrə potensial imkanlarının üzə çıxdığını hər iki tərəf etiraf edir. İki ölkə arasında bir çox sahələrdə, xüsusilə neft-qaz sahəsində əməkdaşlıq inkişaf edir.

İki ölkənin ticarət əlaqələri ildən-ilə genişlənir. 2017-ci ildə Braziliya Azərbaycana 172 milyon dollar məbləğində əmtəə ixrac edib. Azərbaycan isə öz növbəsində 112 min dollar məbləğində əmtəə ixrac edib. Nəticədə Braziliya Cənubi Amerika və Karib hövzəsi ölkələri üzrə Azərbaycanın ən iri ticarət tərəfdaşına çevrilmişdir.

Azərbaycan və Braziliya hökumətləri arasında ticarət və investisiya əməkdaşlığı üzrə 2016-cı il dekabrında Braziliya şəhərində imzalanmış anlaşma memorandumu bir daha təsdiq etdi ki, tərəflər iqtisadi əlaqələrin gücləndirilməsində maraqlıdırlar. İki ölkə arasında ticarət və investisiya əməkdaşlığı sahəsində imzalanmış anlaşma memorandumları, 2017-ci ildə yaradılmış Azərbaycan və Braziliya hökumətləri arasında ticarət və investisiyalar üzrə birgə işçi qrupu iqtisadi-ticarət əlaqələrinin genişləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Braziliya ilə ticarət əlaqələrinin ildən-ilə genişlənməsi hər bir soydaşımıza

artıq məlumdur. Bu gün möhkəm əminliklə demək olar ki, Braziliya malları Azərbaycan bazarında öz layiqli yerini tutmuşdur.

Hava əlaqələri sahəsində də canlanma müşahidə olunur. "Azərbaycan hava yolları" və "Buta hava yolları" şirkətləri tərəfindən 2013 və 2016-cı illərdə Braziliyadan "Embraer" təyyarələrinin satın alınması iqtisadi münasibətləri inkişaf etdirməyə təkan verdi.

İki ölkə arasında mədəniyyət, təhsil, idman sahələrində əlaqələr də inkişaf etməkdədir. Braziliya Xarici Əlaqələr Nazirliyinin nəzdində fəaliyyət göstərən Rio Branco İnstitutu ilə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən nüfuzlu Azərbaycan Diplomatika Akademiyası arasında anlaşma memorandumunun imzalanması bu sahədə əlaqələri daha da sıxlaşdırdı. 2016-cı ilin martında Rio de Janeyro şəhərində Azərbaycan Respublikasının adını daşıyan bələdiyyə məktəbi açıldı. Bunun ardınca Rio-de-Janeyroda keçirilən XXXI Yay Olimpiya

Oyunlarına həsr edilmiş Azərbaycan poçt markaları buraxıldı.

2013-cü ilin avqustunda paytaxt Braziliya, ardınca Rio-de-Janeyro, sentyabrda isə San-Paulo şəhərində Braziliya Bankının mədəniyyət mərkəzi tərəfindən Azərbaycan bədii filmlərinin nümayişi təşkil olundu. Braziliya-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulmasının 20 illiyi münasibətilə paytaxt Braziliyada xalq artisti maestro Yalçın Adıgözəlovun rəhbərliyi ilə konsert keçirildi.

Münasibətlərin yaxşılaşdırılmasında digər praktikadan da istifadə olunmuşdur. Hələ 2013-cü ilin dekabrında Rio-de-Janeyro şəhər şurasının (şəhər parlamenti) xarici əlaqələr komitəsi Bakı və Rio-de-Janeyro şəhərlərinin qardaşlaşması haqqında qanun layihəsini qəbul etmiş və şəhər meri Eduardo Paes "Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhəri ilə Rio-de-Janeyro şəhərinin qardaşlaşması" qanununu imzalamışdır.

2013-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin dəstəyi ilə Azərbaycanın Braziliyadakı səfirliyi tərəfindən braziliyalı gənclər arasında "Mən Azərbaycan haqqında nə bilirəm?" adlı inşa müsabiqəsi keçirilmişdir. Ən

marafı isə 2015-ci ilin oktyabrında Azərbaycanın Braziliyadakı səfirliyində Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə istehsal edilmiş və Arzu Əliyevanın da layihə rəhbəri olduğu "Hədəf Bakıdır. Hitler neft uğrunda döyüşü necə uduzdu?" sənədli filminin təqdimatı keçirilmişdi. Bunun ardınca noyabr-dekabr aylarında Porto Alegre şəhərindəki "Santander Kultural" mədəniyyət mərkəzində Azərbaycan bədii filmlərinin ilk nümayişi təşkil edilmişdi. Daha sonra 2016-cı ilin martında San-Paulo və aprelində Braziliya şəhərlərində fəaliyyət göstərən Braziliya Bankının mədəniyyət mərkəzlərində Azərbaycan kino həftəsi keçirilmişdir.

Son bir il qarşılıqlı münasibətlərdə bir sıra yaddaqalan hadisələrlə əlamətdardır. 2018-ci ilin mayında Braziliyanın Rio-de-Janeyro şəhərində Azərbaycanın bu ölkədəki səfirliyinin dəstəyi ilə şəhərin simvolu olan İsa Məsih abidəsi önündə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyinə və Azərbaycan-Braziliya diplomatik əlaqələrin 25 illiyinə həsr edilmiş tədbir keçirilmişdir.

Azərbaycan ədib və şairlərinin bu ölkədə təbliğ olunması işində Heydər Əliyev Fondunun xidmətlərini də qeyd etmək lazımdır. Fondun Azərbaycan haqqında nəşrləri Braziliya Senatının kitabxanasına hədiyyə edilmişdir.

Belə bir cəhəti də vurğulamaq lazımdır ki, Braziliya müxtəlif etnik qrup, mədəniyyət və din nümayəndələrinin birgə yaşadığı və sülhsevər düşüncəni paylaşdığı bir ölkədir. Azərbaycan kimi Braziliya da tolerantlıq, xalqlar və sivilizasiyalar arasında dialoqa əsaslanan beynəlxalq prinsiplərə sadıqdır. Təəcüblü deyil ki, ölkələrimiz beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında dayanan bir sıra problemlərə yanaşmada eyni mövqə nümayiş etdirirlər. Azərbaycan və Braziliya arasında genişlənən dialoq və əməkdaşlıq bugünkü mürəkkəb zamanda global problemlərin həlli istiqamətində səmərəli və güclü vasitə ola bilər. Braziliya Federativ Respublikasının Prezidenti Mişel Temer dost Azərbaycan ilə münasibətlərə toxunarkən haqlı olaraq bildirmişdi ki, "Bizi ayıran böyük coğrafi məsafəyə baxmayaraq, əminəm ki, müxtəlif sahələrdəki əməkdaşlığımız daha da genişlənəcəkdir".

Bu gün əminliklə demək olar ki, davamlı və qətiyyətli iqtisadi inkişaf sürəti ilə irəliləyən müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə dost Braziliya dövləti həyatın bütün sahələrində sıx əməkdaşlığı inkişaf etdirəcəklər, hər iki ölkənin iqtisadi tərəqqisinə və əhalisinin rifah halının yüksəldilməsinə yönəldilmiş səylərini davam etdirəcəklər. Çünki, bu iki ölkənin bir-birilə yaxınlaşması həm də iki qitənin yaxınlaşması, hər iki ölkə xalqlarının rifaha qovuşması, sülhün və əmin-amanlığın bərqərar olması deməkdir.

Atamoğlan MƏMMƏDLİ.